

У

Д К РОЗВИТОК ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ У СПІВПРАЦІ З НІМЕЦЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Лариса Гончар,

аспірантка III курсу

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,

викладач ДНЗ ОВПУ МТС, м. Одеса, Україна

Анотація. У зв'язку з увагою до дуальної форми освіти в Україні доцільним буде дослідити основні напрями роботи України та її партнерів щодо впровадження дуальної форми освіти. Виділені основні проекти та концепції у впровадженні саме цієї форми професійної освіти за підтримки німецьких та європейських організацій.

Ключові слова: дуальна освіта, міжнародні організації, навчання, підтримка, співпраця.

Larysa Honchak

a post-graduate student of the second year at The Institute of Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

Ukraine

Abstract. In connection with the attention to the dual form of education in Ukraine, it will be appropriate to investigate the main areas of work of Ukraine and its partners in the implementation of the dual form of education. The main projects and concepts in the implementation of this form of professional education with the support of German and European organizations are highlighted.

Keywords: dual education, international organizations, training, support, cooperation.

В Україні більшість закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) були погано оснащені, навчальні програми – застарілі; педагогічний персонал недостатньо підготовлений до практичної форми роботи, а його оплата праці – недостатня, система професійної освіти сильно недофінансована, зв'язки з неформальною освітою – слабкі. З огляду на це, у вересні 2018 року Кабінет Міністрів України ухвалив Концепцію дуального навчання, спрямовану на поєднання роботи й навчання в закладах професійної (професійно-технічної) і вищої освіти та на підвищення рівня зайнятості молоді (Ukraine, 2021; Situation in Entwicklungs, 2020).

Однак німецьку систему професійного навчання не можна просто перенести до України. Різноманітність підходів та використання інструментів базується на успішних характеристиках дуального професійного навчання в Німеччині: тісна взаємодія держави та економіки; навчання в процесі роботи; суспільне визнання загальнообов'язкових стандартів навчання та іспитів; навчання та підготовка вчителів, які працюють

професійно-технічному навчанні; постійні дослідження ПТО, вирішення основних проблем.

Необхідно проаналізувати потреби саме нашої країни, концепції та реалізація мають базуватися на наявних структурах та можливостях (Ukraine – Eurora, 2021). Тому в рамках дуальної освіти у 2015 році було запущено пілотний проєкт для трьох закладів П(ПТ)О. З огляду на ефективність проєкту, його розширили. У 2017 році елементи дуальної освіти запроваджено у 46 закладах П(ПТ)О, у 2018 році – у 198, у 2019 році – у 345

Реалізація концепції, прийнятої в 2018 році, складається із трьох етапів: перший етап присвячений розробленню законодавчої та нормативно-правової бази (2018-2019 роки); другий етап охоплює розробку типових моделей дуального навчання та реалізацію пілотних проєктів (2019-2020 роки); третій етап передбачає створення кластерів дуального навчання на базі конкурентоспроможних навчальних закладів та зацікавлених роботодавців/підприємств, установ, організацій, зокрема, сфери державного управління (2020-2023 роки).

Затвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної (професійно-технічної) освіти в грудні 2019 року спрямоване на посилення орієнтації навчання ПТО на ринок праці і пропонує всім студентам ПТО комбінований підхід до навчання ПТО, що включає теорію і практику. План заходів з дуальної освіти, який був прийнятий у грудні 2019 року, передбачає створення кластерів дуального навчання (2020-2023 роки). У 2020 році 262 постачальники ПТО впровадили елементи дуальної освіти для 190 профілів

В умовах дуальної освіти всі освітні програми розробляються у співпраці з роботодавцями. МОН України розробило тристоронній договір (заклад П(ПТ)О, учень і роботодавець).

У Плані заходів щодо Концепції підготовки кадрів за дуальною формою навчання (квітень 2019 р.) та Концепції сучасної професійної освіти на період до 2027 р. (червень 2019 р.) уряд поставив низку завдань щодо дуальної освіти, зокрема: прийняти нормативно-правові акти щодо забезпечення розвитку дуальної форми навчання; забезпечення методичного забезпечення; підготовка та затвердження методичних рекомендацій щодо розроблення освітніх програм; та організації навчального процесу за дуальною формою навчання.

Заходи також включають підвищення обізнаності різних груп населення про сильні сторони дуального навчання та забезпечення стажування педагогів закладів П(ПТ)О на підприємствах з використанням світового досвіду дуального навчання (Work-based Learning, 2020).

Як провідна наукова установа Інститут професійної освіти НАПН України (далі – ІПО НАПН) здійснює методичний і науковий супровід професійно-технічної освіти в Україні.

ПО НАПН України та Федеральний інститут професійної освіти і навчання в Німеччині (BIBB) співпрацюють з питань професійного навчання з 2013 року. У жовтні 2016 року обидві установи підписали меморандум про взаєморозуміння (MoU). Це передбачає безперервну співпрацю в науково-дослідних роботах з питань професійної підготовки. Спільною метою є сприяння дослідженням професійної підготовки через взаємну підтримку, співпрацю та обмін інформацією.

Спільна діяльність з 2013 року включає: взаємну участь у конгресах і конференціях; публікації у спільних виданнях; співпрацю з Гете-Інститутом; організацію та проведення навчальної поїздки для українських студентів; серію спільних семінарів з питань дуальної системи, європейської політики професійної підготовки та досліджень професійної підготовки.

В умовах війни в Україні BIBB розробив на своєму веб-сайті сторінку солідарності та інформації (Ukraine – Europa, 2021).

У своїх країнах-партнерах Німеччина підтримує розвиток орієнтованих на практику систем професійного навчання, пристосованих до потреб ринку праці. В останні роки Федеральне міністерство економічного співробітництва та розвитку (BMZ) значно розширило свою прихильність до професійного навчання (Projekte, 2021).

Німецькі палати та асоціації співпрацюють у партнерстві з професійного навчання з подібною установою в країні, що розвивається. Метою є вдосконалення системи професійного навчання в країні-партнері та сприяння, у такий спосіб, сталому економічному розвитку та зменшенню бідності.

Партнерство у сфері професійного навчання має на меті доповнити урядові двосторонні та багатосторонні заходи співробітництва у сфері професійного навчання. Організація з розвитку німецької промисловості *sequa* реалізує партнерство з професійного навчання від імені BMZ. Основними напрямками співпраці є: удосконалення організаційної структури закладів П(ПТ)О; удосконалення змісту та методів навчання; запровадження практико-орієнтованої підготовки здобувачів освіти в нових професійних сферах; консультування установ-партнерів щодо розробки кваліфікаційних та екзаменаційних стандартів.

У листопаді 2021 року стартувала друга фаза проекту «Залучення приватного сектора до дуальних форм ПТО в Україні». *Sequa* реалізує проєкт в рамках проєкту *giz* «Професійна інтеграція внутрішньо переміщених осіб/EU4Skills». Мета – покращити практико-орієнтоване навчання молоді в Україні. Для досягнення цієї мети буде започатковано, розроблено та супроводжувано співпрацю між компаніями та вибраними професійно-технічними навчальними закладами у трьох областях України – Львівській, Запорізькій та Миколаївській. Проєкт триває до квітня 2023 року (Ukraine –

На додаток до BMZ Федеральне міністерство закордонних справ, Федеральне міністерство економіки та енергетики та Федеральне

міністерство освіти і досліджень також беруть участь в міжнародній співпраці у сфері професійного навчання. «Стратегічні документи федерального уряду щодо міжнародного співробітництва у сфері професійного навчання». Центральний офіс федерального уряду з питань міжнародного професійного навчання (GOVET) служить контактним пунктом для зацікавлених сторін з Німеччини та з-за кордону із тем, що стосуються німецького професійного навчання та міжнародного співробітництва в цій сфері.

З метою сприяння реформам систем професійного навчання німецьке співробітництво в галузі розвитку упродовж тривалого часу використовує успішний підхід на кількох рівнях.

На політичному рівні німецькі експерти підтримують уряди країн-партнерів у розробці стратегій реформ, формуванні відповідних законів і нормативних актів. Переглянуто профілі посад та розроблено кваліфікаційні й екзаменаційні стандарти. Моделі фінансування освіти також є темою консультацій, як і розвиток інформаційних систем для ринку праці. Важливим аспектом співпраці є сприяння інтенсивному діалогу між державою, бізнесом та громадянським суспільством.

На інституційному рівні Німеччина сприяє розвитку та модернізації навчальних закладів і центрів технологічної компетенції. Підтримується співпраця між закладами П(ПТ)О, навчальними центрами та компаніями. Заклади також консультуються щодо використання нових медіа, щоб зробити навчання ефективнішим.

На рівні впровадження Німеччина сприяє заходам базової та подальшої підготовки вчителів та адміністративного персоналу. Майстерні й навчальні кімнати розширюються та модернізуються за допомогою Німеччини, а також надаються навчальні та навчальні матеріали. Навчальні програми, навчальні та екзаменаційні документи переглядаються таким чином, щоб вони відповідали професійним профілям і стандартам якості, розробленим на політичному рівні (Projekte, 2021).

Метою проекту співпраці є зробити методи та зміст навчання в закладах П(ПТ)О більш орієнтованими на практику та зміцнити практичні навички випускників, які є потенційними фахівцями завтрашнього дня.

Проект FABU є частиною двосторонньої програми співпраці (ВКР) Федерального міністерства продовольства та сільського господарства. Програма спрямована на зміцнення двосторонніх відносин та покращення базових умов у аграрному та харчовому секторі для ефективного, ресурсозберігаючого та підприємницького сільського господарства.

Робочій групі, що складається з ADT Projekt GmbH (ADT), Nürtingen-University of Applied Sciences (HfWU) і Товариства управління проектами та процесами в сільському господарстві (PPMA), було доручено виконати проект. Консорціум підтримується різноманітною мережею навчальних закладів та спеціалізованих закладів професійної підготовки в сільському господарстві в Німеччині.

Партнери з реалізації в Україні включають Науково-методичний центр вищої та вищої професійної освіти (ВМЗ ВФПО), а також чотири вибрані аграрні коледжі в різних регіонах України (Глухів, Липковатівка, Іллінці та Мирогощанський).

На політичному рівні два українських Міністерства – освіти і науки та аграрної політики і харчування – є партнерами Федерального міністерства продовольства та сільського господарства (BMEL) (Berufliche Bildung, 2017).

З листопада 2021 року дванадцять німецько-українських команд працюють над концепціями створення центрів передового досвіду. Більшість проєктів передбачає залучення головного дослідника, провідного українського вченого, який зараз працює за кордоном. Крім того, молоді амбітні українські дослідники мають бути утримані в країні через підключення до інноваційних досліджень на місці. Таким чином, ця ініціатива робить вагомий внесок у збереження кращих умів української науки в країні. Після завершення однорічної фази концепції з дванадцяти концепцій вибирається близько чотирьох проєктів, які потім доступні для оновленого процесу оцінки і фінансуються ще на чотири роки.

Мета проєкту. Цільовим результатом проєкту є збільшення на 50 відсотків кількості учнів закладів П(ПТ)О, які проходять практику в компанії. Для досягнення результату було сформульовано п'ять підцілей: до дуального навчання залучені не менше двох професійно-технічних навчальних закладів з кожного регіону та 24 підприємства, 50 відсотків яких є МСП; було проведено, принаймні, один захід у кожному регіоні для підвищення обізнаності та мотивації потенційних слухачів, їхніх сімей та інших відповідних зацікавлених сторін щодо дуальної професійної освіти; започатковано механізми координації між закладами П(ПТ)О та компаніями-учасниками; щонайменше 24 тренери на підприємстві та 18 викладачів закладів П(ПТ)О мають кваліфікацію для проведення дуального навчання; підходи та досвід упровадження дуальних форм навчання з МСП інтегровані в посібник з дуального професійного навчання та задокументовані в історіях успіху. Ці документи будуть використані для розповсюдження серед професійно-технічних шкіл і компаній щонайменше в трьох інших регіонах для підвищення обізнаності. Крім того, на основі практичного досвіду будуть отримані політичні рекомендації, які будуть надіслані міністерствам та адміністраціям для підтримки покращення базових умов для дуальних форм професійної (професійно-технічної) освіти (Vocational Education and Training,

The European Training Foundation багато років співпрацює з Україною як з однією з пріоритетних країн. Вони підтримують українських партнерів у реформуванні системи освіти та навчання, зосереджуючись на таких темах, як: кваліфікація, майбутнє навичок у ключових секторах економіки та механізми управління для модернізації системи та наближення її до ЄС. Вони інвестували в підготовку вчителів, професійну орієнтацію, професійну досконалість, а також ключові компетенції «екологічні», цифрові та

підприємницькі. Вони підтримали модернізацію інформаційних систем ринку праці за допомогою мережі make-it-match та аналізу великих даних ринку праці. (Для огляду правових та інституційних змін в Україні (2018–2022 рр.), включно з впливом російського вторгнення на економіку та освіту (Work-

Вони продовжують роботу там, де дають змогу обставини, у тісній співпраці з нашими партнерами. Сподіваємося й надалі буде активізована співпраця українських науковців, дослідників з Європейським Союзом. Вони зроблять все можливе, щоб і надалі підтримувати Україну в її зусиллях щодо освіти та навчання та експертизи ринку праці.

Н
У
Б
Р
E
R
Є
В
E
U
K
R
A
I
N
E
M
I
N
I
S
T
E
R
I
U
M
B
M
Z
.
(n.d.). *Situation in entwicklungs- und schwellenländern.*
Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung.

Є
BMZ. (2017). *Berufliche Bildung.* Bundesministerium für wirtschaftliche

BLE. (2021) Bundesministerium für Ernährung und Landwirtschaft.

Кабінет Міністрів України. (2018, 19 вересня). *Про схвалення Концепції*
Модготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: розпорядження

Minister für Berufsbildung und Training, Ukraine (2019 of 12 September) *Pro*
Ватвердження Положення про дуальну форму здобуття професійної
професійно-технічної) освіти: наказ № 1551.

<https://www.bmz.de/de/themen/berufsbildung/57426-57426>